

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. XI. De Pslamis. Psalmorum encomia ex Patribus. Psalterium
compendium est omnium scientiarum. Divisio Psalterii. Psalmus quid sit,
Vsus Psalmorum laudabilis, antiquissimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

*Et mea vita tuis ignibus uffa perit.
 Ignibus uffa perit mea vita: o parce sagittis,
 Parce Amor, ab! tantas comprime, sponse, faces.
 Pone modum flammis, ignem compeſce ſurentem:
 Quam iucis ab! miſer a figit arundo necem,
 En morior, ſam victor ovans praeſtare jucentem,
 Oreque grandiloquo parta trophaea cane.
 O Amor! o iuror! o qua me dementia cepit!
 O mors! o miris perdit a vita modis!
 O ſigna! o monſtra! o ſana ludibria mentis!
 O vigilans ſomnus! o ſine nocte dies!
 Orutilans nox! o ſapientis dementia! flamma
 Ardorem extinguent! os ſine voce loquax!
 O caſta ebrietas! clamor ſilentia cordis!
 O ubi ſum? quid ago? quo ſuribunda feror?
 Deſpicio, tu cogis Amor. Sed nunquid meritis
 Semper ei o? & mortem ſemper inulta ſeram?
 Arma, arma huc ſerte, huc ſidi properate ſodales,
 Ferte enſes, gladios, ſpicula, tela, ſaces.
 Quid moror? & ceſſo jaculum torquere, vel haſtam,
 Et non incerta ſigere tela manu?
 Sed jam victus Amor proprio comburitur igni,
 Et patitur telis vulnera ſacta ſuis.
 Dicite io baan, io plaudite: victor Amoris
 Eſt Amor, en victus porrigit ille manus.
 Ponite poſ ſocii tumulum, tum cadite ſaxo
 Hac duo perſpicuis carmina ſcripta notis.
 Hac tenet urna duos alterna cade peremptos:
 Victus uterque fuit, victor uterque fuit.*

§. XI.

De Pſalmis.

Pſalmorum encomia ex Patribus. Pſalterium compendium eſt omnium ſcientiarum. Diſiſio Pſalterii. Pſalmus quid ſit. Uſus Pſalmorum laudabilis & antiquiſſimus.

1. **I**ngens argumentum, & non unius operis eſſet, quicquid de Pſalmis ab orthodoxis viris præclare dictum, & ſapienter excogitatum eſt in unum colligere: ſuperat enim argumenti foecunditas, vel diligentiffimi ſcriptoris ſedulitatem, ut ex multis pauca ſecernere res ardua ſit, cuncta verò in pauca congerere pompam potius ingenii præ ſe ferre, quam ſolidam legentium utilitatem videatur. Satis igitur erit in tanta rerum copia præcipua quaedam non meis, ſed ſanctorum Patrum verbis carptim adnotaffe, quæ Pſalmorum præſtantiam, vim & excellentiam ſinceris mentibus oſtendant. Nulla pars eſt ſa-

crarum Scripturarum, in qua ornata, & interpretanda plura ſudarint tum veterum, tum recentiorum ingenia, ut ad eorum labores curioſi lectoris ſtudium omnino remittere debeat circa varias difficultates, quæ de Pſalmorum auctore, materia, nomine, diſiſione, titulis, ordine, & argumento in ipſo tractationis limine diſputanda forent. His igitur conſultò prætermiſſis excitandus lectoris animus eſt ad amorem Pſalmodiæ ignitis ſanctorum eloquiis, & exhortationibus. Extat in primis admirabilis viri Ephrem Syri præclarum encomium in Pſalmos. Cum Deo, inquit, multis, cum hominibus paucis loquere. Pſalmus in ore tuo ſit aſſiduè. Quoniam Deus cum nominatur dæmones fugat, & pſaltem ſanctificat. Pſalmus tranquillitas eſt animæ, deſignator pacis. Pſalmus amicitiæ conciliator, diſſidentium unio, inimicantium inter ſe ſcedus, ac pacificatio. Pſalmus Angelorum ad ſubveniendum inductio, præſidium timoris nocturni, requies à laboribus diurnis, infantium tutela, ornamentum ſenibus, majorum natu conſolatio, mulieribus aptiſſimum ornamentum. Hic ſolitudines inhabitat, conciones temperat, rudiſſus eſt inſtructio, proficientibus incrementum, perfectorum firmamentum, & vox Eccleſiæ. Hic feſta colluſtrat, hic dolorem ſecundam Deum operatur. Etenim Pſalmus ex lapideo etiam corde lacrymas excutit. Pſalmus Angelorum opus eſt; cœleſte munus, atque adminiſtratio, incenſum ſpirituale. Pſalmus mentium illuminatio, ac corporum ſanctificatio. In hoc fratres, nunquam exerceri deſiſtamus, & domi, & extra, in viis, & dormientes, & excitati, loquentes nobiſmetiſſis in Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpirituſibus. Pſalmus piorum gaudium: hic otioſiloquium exterminat, riſum reſſimit, iudicium ſuggerit, animam in Dei laudem excitat, cum Angelis choros agit. Hæc Ephræm Syrus, cui Græcorum eloquentiſſimum adjungo Baſilium k; Pſalmorum liber, ait iſte, quidvis ex omnibus in ſe complectitur, quod uſui ſit omnibus, futura certiffimis præcinit oraculis, hiftoricam continet narrationem, leges ſancit vitæ ſanctius inſtituendæ, cuique agenda præſcribit, & ſubmonet. Utque ſemel omnia, liber hic bonæ omniſſis doctrinæ uberiffimum quoddam eſt, & commune promptuarium. O inventum ſanè quàm admirabile, ac ſapientis

Docto-

i Ephr. Syrus tom. 1. pag. mibi 13. k Baſil. præf. in Pſ. ſive bom. in Pſal. 1.

Doctotis, qui excogitavit quo pacto una, eademque opera ipsi melicis cantus emodularemur, & doctrinam animæ salutarem condisceremus. Quid porro non hinc possis edoceri? non fortitudinis magnificentiam? non exactam severitatem iustitiæ? non temperantiam vel ipso aspectu venerabilem? non absolutam perfectionem prudentiæ? non poenitentiae formulam? non modum patientiæ? non denique quicquid dicere possis de genere bonorum? Hæc & alia plura verè magnus Basilius, cui consonat Chrysostomus Homilia 7. de poenitentia.

2. Latinorum quoque doctissimus Augustinus cum in omnibus scriptis insigni niteat eloquentiâ, in Psalmis tamen laudandis, & explicandis tantâ pollet dicendi facundiâ, ut seipso major videatur. Quid Ambrosium commemorarem? cujus oratio tanto distat verborum neitate, ut de illo merited usurpem Davidicum illud, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* Quid dulcius his verbis, quibus Psalmorum explicationi præludit? In libro Psalmorum profectus est omnium, & medicina quædam salutis humanæ. Quicumque legerit, habet quo propriæ vulnera passionis speciali possit curare remedio. Psalmus benedictio populi est, Dei laus, plebis laudatio, plausus omnium, sermo univerforum, vox Ecclesiæ, fidei canora confessio, auctoritatis plena devotio, libertatis læritia, clamor jucunditatis, læritiæ resolutio. Iracundiam mitigat, sollicitudinem abdicat, mœrorem allevat. Nocturna arma, diurna magisteria. Scutum in timore, festum in sanctitate. Imago tranquillitatis, pignus pacis, atque concordiæ, citharæ modo ex diversis & disparibus vocibus unam exprimens cantilenam. Diei ortus Psalmum resultat, Psalmum resonat occasus. Mulieres Apostolus in Ecclesia tacere jubet, Psalmum etiam bene clamant. Hic omni dulcis ætati, hic utrique aptus est sexui. Hunc senes rigore senectutis deposito canunt, hunc veterani tristes in cordis sui jucunditate respondent. Hunc juvenes sine invidia cantant lasciviæ, hunc adolescentes sine lubricæ ætatis periculo, & tentamento concinunt voluptatis. Juvenculæ ipsæ sine dispendio matronalis psallunt pudoris; puellulæ sine prolapsione verecundiæ cum sobrietate gravitatis Hymnum Deo inflexæ vocis suavitate modulantur. Hunc tenere gestit pueritia, hunc meditari gaudet infantia, quæ alia declinat ediscere. Psalmum Reges

1 Ambros. prof. in Psal.

sine potestatis supercilio resultant. Psalmus cantatur ab Imperatoribus, jubilatur à populis. Certant clamare singuli quo omnibus proficit. Psalmus virtutum organum est, quo sancti Spiritus plectro pægens Propheta venerabilis celestis sonitus fecit in terris dulcedinem resultare.

Grandiori cothurno attollitur Theologorum vetustissimus Dionysius Areopagita m. Sancta, inquit, Psalmorum modulatio omnibus Sacerdotalibus mysteriis jungitur, & substantiæ ratione cohæret Omnis quidem textus sacræ Scripturæ, rerum substantiam, ac distinctionem à Deo conditam prædicat: aut legale sacerdotium, vivendique denunciat modum: aut sortes Dei populo distributas, ac possessiones narrat, aut iudicium sanctorum, aut sapientium Regum, aut piorum Sacerdotum sensum, ac prudentiam celebrat: aut veterum hominum inter varios, & multiplices tristium casus mirabilem constantiam, immobilemque Philosophiam eloquitur: sive agendæ vitæ sapientia monita, sive divinorum amoræ dulcia carmina, & divinas effigies profert: sive plenas doctrina salutari futurorum prædictiones enunciat: sive divina Domini Jesu in humano corpore opera loquitur: sive discipulorum ejus mores, atque instituta divinitus tradita, & ad Dei similitudinem imitando ducuntia, sanctissimasque doctrinas: sive arcanam illam, ac mysticam omnino visionem dilecti discipuli, divinamque Domini Jesu, & altissimam Theologiam iis, qui fieri Dei merentur, exponit, eosque per mysteria sacra, & divina sustollit, atque confirmat. At divinorum carminum sacrosancta Scriptura, cum id præcipue intendat, ut omnia Dei eloquia, & operationes concelebrat, omnia divina universaliter canit, atque exponit, aprissimum habitum inferens eis, qui eam dignis affectibus promunt. Pergit sanctus Pater ostendere ea omnia, quæ in sacris Scripturis diffusè explicantur brevi Psalmorum compendio contineri. Est igitur Psalterium consummatio totius Theologiæ, ut loquitur Radulphus Tungrensis n. Est totius Scripturæ summarium, est omnium insuper artium, omniumque scientiarum collectio, & promptuarium. Quicquid literator Grammaticus de congrua differit oratione, quicquid subtilis Dialecticus de operationibus mentis ratiocinatur, quicquid venustatis facundus promit Rhetoricus, quicquid perspicax Arithmeticus de mystica numerorum

Ooooo 3 ratione

m Dion. c. 3. Eccl. Hierarch. n Radulph. prof. 8.

ratione philosophatur, quicquid solers Geometra accuratâ delineat mensuratione, quicquid dulcifonus Musicus canoro pangit modulamine, quicquid siderum indagator Astrologus in sublimi sphaerarum circulatione speculatur, quicquid gravis doctusque Philosophus de rerum naturis, & proprietatibus curiosa disputat sedulitate; quicquid denique facer docet Theologus divinæ lucis fulgore illustratus, id totum tanquam in amplissimo quodam Scientiarum omnium thesauro in Davidicis Psalmis reconditum reperitur. Sic varietas ista Psalmorum, ait Cassiodorus, aut preciosissimo lapidi topazio, aut pulcherrimo pavoni congruè forsitan comparatur, qui toties diversos reddunt colores corporis sui, quoties in eis defixus fuerit oculus intendentis.

METRUM XLI.

Nemo Jeshiadis carmina Principis
 Aequo reddere pleetro,
 Vel dignis studeat tollere laudibus
 Vana concitus aura.
 Nam præceptis liquidum vectus in aëra
 Falsis nititur alis,
 Audit qui temerè culmina scandere
 Non concessa polorum.
 Ut campos tumidi fluminis impetus
 Rupto gurgite inundat,
 Sic mentem rapidis cursibus irrigant
 Magni carmina Vatis.
 Nec tot flammivomis faucibus egerit
 Ardens Aetna favillas,
 Quot flammis populat viscera, quot faces
 Psalmus vibrat amoris.
 Seu Regem superum concinit, & Patrum
 Laudat facta priorum,
 Et castra Isacidum, iustaque praelia,
 Et stantes pelagi undas.
 Seu seris reserat fata nepotibus
 Cæli insculpta pyropis.
 Evolvitque Patris consilia, & sacros
 Scribit Verbi hymenæos.
 Sive implorat opem Numinis, & preces
 Pronus fundit Olympo.
 Divinus fidicen semper amabili
 Mulcet carmine cælum.

4. Theodorus ille lapsus, ad quem Chrysostomus scripsit, ut eum revocaret ad Monaste-

o Cassiod. in Psalm. ult.

rium, & à quo Nestorius suam hausit impietatem, non amplius quam 18. annos, ut testatur Leontius Byzantinus, in scripturas debacchatus est, non enim nisi debacchationes scripturarum ejus interpretationes vocari possunt & inter cætera inscriptiones Hymnorum, & Psalmorum, & Canticorum penitus ejecit, & omnes Psalmos ad Zorobabelem, & Ezechiam retulit, tribus tantum ad Dominum rejectis, qui error intolerabilis est. Alii verò in hoc errarunt, quod non omnes Psalmos à S. Rege David fuisse conscriptos existimarent, sed hi tamen ob hæc causam inter Hæreticos numerari non debent, ut censuit S. Philastrius, & Episcopus Brixienfis. Libet autem Ecclesiasticos homines hic admonere, ut Psalterium non solum verbo tenus memoriter scire, sed ejus quoque mysticam intelligentiam percipere studeant. Notissimum est illud Augustini, vix nomen Sacerdotis mereri, qui Psalterium ignoraverit: & Concilium Toletanum, sacris Ordinibus eos prohibuit insigniri, qui totum Psalterium, & Cantica usualia nescirent. Magnus item Gregorius, eum qui Psalmos ignorabat noluit Episcopum ordinare. Possem paginas latè implere Auctorum nominibus, qui Psalterium præclaris lucubrationibus illustrarunt, sed nolo ego assumpta censoria virga federe arbitrarè tot ingeniorum, & critica dicacitate aliorum opera subtilius examinare: puto tamen hominibus mediocri prædicatis literatura sufficere posse Commentaria Cardinalis Bellarmini, & Paraphrasim Cornelii Jansenii, doctoribus enim hæc in re legem præscribere supercilii esset non tolerandi. R. Abraham aben Hezra Psalterium dividit in decem Psalmorum genera. Primum est *Menatzeach*, quod nos dicere possumus carmen triumphale. Secundum *Neghinab*, cantus cum musico instrumento. Tertium *Mizmor*, Psalmus. Quartum *Seir*, Canticum. Quintum *Tebilab*, laus. Sextum *Tephilim*, Orationes. Septimum *Berachot*, Benedictiones. Octavum *Hodoth*, Confessiones. Nonum *Asre*, Beatitudines. Decimum *Halleluioth*, quæ sunt laudes *Jab*, unde *Hallelujah*. Porro Psalmus Græca vox est, quæ Latinis idem est ac cantus à verbo *ψάλλω*, quod est canto, sive id ore duntaxat fiat, sive addito musicali instrumento. Hebræi Psalmos vocant *Tebilim*, id est laudes, sive Hymnos, quod præcipua eorum

pars
 p. Leont. lib. 3. adv. Nest. & Eutych. q. Philast. de hæresib. num. 79. r. Concil. Toletan. 7. c. 10. s. Greg. l. 4. Ep. 45.

pars in cantandis Dei laudibus versetur. Quam sit antiquus eorum usus in Ecclesia, superfluum est hic repetere, cum jam probatum sit supra capite primo. Cur verò Ecclesia præ cæteris scripturis frequentius utatur Psalmis, tractant Radulphus de Rivo, & Joannes à Turrecremata Cardinalis, quia videlicet excellentiores sunt, ut modò ex Patribus ostensum est, perfectam orandi formam continent, suntque magis idonei ad cantum, & vocalem jubilationem. De numero Psalmorum, deque mysticis eorum sensibus, & de usu psallendi insignem tractatum scripsit Joachimus Abbas in tres libros distinctum. De privato usu Psalmorum quomodo, & qua ratione in diversis occasionibus illis uti debeamus, disserit Athanasius in aureo libello de interpretatione Psalmorum ad Marcellinum, qui tractatus & lectu dignissimus est, & Christianis omnibus maximè utilis. Docet Amalarius nos stare solere, quando Psalmos cantamus, ut ex sicu corporis affectum mentis demostremus, paratos videlicet nos esse ad exercitium operis, quod per Psalmos significatur. Parum enim valeret Psalmorum modulatio, nisi bonorum operum executio oris cantum sequeretur. Finis hac præclara melliphthongi Doctoris & parænesi. Cibus in ore, Psalmus in corde sapit: tantum illum terere non negligat fidelis, & prudens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ: ne si forè integrum glutiat, & non mansum, frustretur palatum sapore desiderabili super mel, & favum. Mel in cera, devotio in litera est. Alioquin litera occidit, si absque spiritus condimento glutieris. Si autem cum Apostolo psallas spiritu, psallas & mente, cognosces & tu de illius veritate sermonis: quem dixit Jesus: *Verba que locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.* Sic delectabitur in crassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet: sic placabis Regem, sic placebis Principibus, sic denique totam tibi curiam benevolam reddes.

t Radulph. prop. 8. § 9. u Turrecrem. in regul. 3. Bened. tract. 75. x Amalar. l. 4. c. 3. y Bern. Jerm. 7. in Cons.

§. XII.

De Canticis.

Quomodo inter se differant Psalmus, Canticum, Canticum Psalmi, & Psalmus Cantici.

Canticum quid sit. De Canticorum usu, numero, materia, & antiquitate. De Canticum Te Deum laudamus. Per alia Cantica properandum esse ad Cantica Canticorum.

I. DE divinis Canticis paucis agendum est, si de tanta re pauca proloqui fas erit. Orthodoxi Patres & Cantica à Psalmis distinguunt juxta diversas musicæ artis præscriptiones. Et Psalmus quidem sermo musicus est, qui secundum harmoniæ rationem ad organum pulsari, & simul cantari solet. Canticum verò est, cum cantantium chorus, libertate sua utens, nec in consonum organi adstrictus obsequium solius vocis modulatione exultat. At cum organo præcistente Cantoris vox instrumenti æmulatrix subsequitur, Canticum Psalmi nuncupatur. Cum autem humana voce incipiente organi sonus pari suavitate vocis modulò imitatur, Psalmus Cantici vocari consuevit. His ergo quatuor musicæ artis generibus competentes Canticorum inscriptiones prænotantur. Canticum sola voce, Psalmus voce simul, & organo: incipiente organo Canticum Psalmi; instrumentali symphonia vocem subsequente Psalmus Cantici decantatur. Porrò Canticum, quod in sacris literis a collaudare jubemur, significat apud Hilarium b, & Augustinum c scientiam spiritualem, & intelligentiam cœlestis arcani, quam quis per cognitionem sapientiæ consequitur. Sive, ut ait Basiliius d, Canticum est, quodcunque contemplatione simplici, ac Theologica comprehenditur, vel, ut docet Maximus Martyr e, Cantica voluptatem significant divinorum bonorum, quæ animas commovent ad sincerum Dei amorem. Non enim semper boni operis exercitium habitam de Deo cognitionem statim subsequitur, sed cognoscens divinæ majestatis miranda secreta in nuda eorum contemplatione aliquando quiescit, sicut scriptum est f; *Vacate, & videte quoniam ego sum Deus.* Hanc autem animæ voluptatem, hanc animi sublimem contemplationem denotat Canticum, quod, teste Chrylostomo g animam erigit, & alatam quodammodo efficit, & à terra liberat, & exolvit à vinculis corporis, & amore sapientiæ afficit, & ut res omnes ad hanc vitam per-

a Hilarius, Euthymius & Chryost. in præf. Psal. Basiliius in Ps. 29. a Eccl. 39: 19. b Hilar. præf. in Psalm. c Aug. in Ps. 67. d Basil. in Psal. 29. e Maxim. Mar. de Eccl. mystagogia. 11. f Ps. 45. g Chryf. in Psal. 41.